



Priloga: Rzd-01-12-00020-01

Datum: 22.11.2012

opis enote žive kulturne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE

EID: **2-00016**

Ime enote: **Posavsko štehvanje**

Sinonimi imena enote:

Štehvanje v Savljah v Ljubljani

2. OPIS ENOTE DEDIŠČINE

Zvrst dediščine: **uprizoritve in predstavitve**

Podzvrsti:

folklorno turistične prireditve, igre

Tipološka gesla:

konjeniška igra, prireditev, tekmovanje

Kratek opis:

Posavsko štehvanje je konjeniška igra in prireditev, na kateri jezdec med dirom s kovinskim kijem razbijajo na drog nasajen lesen sodček. Štehvanje vsako leto organizirajo v Savljah, eni od nekdanjih vasi ljubljanskega Posavja.

Opis:

Posavsko štehvanje je konjeniška igra in prireditev, ki eno od sobot v juniju poteka v Savljah v Ljubljani. Priprave na tekmovanje, ki poteka po zapisanih pravilih, se začnejo približno štirinajst dni pred prireditvijo, ko fantje iz Savelj in Kleč ob kozolcu na travniku ob Selanovi ulici v Savljah pripravijo progo in vadijo. Nekaj dni pred štehvanjem v Savljah in Klečah postavijo še mlaje. Leta 2004 so začeli izdajati bilten, v katerem so objavljeni program prireditve, pravila tekmovanja, sistem točkovanja, načrt proge in seznam sodelujočih.

Pred začetkom prireditve gre sprevod okrašenih vozov in štehvocev na konjih skozi Savlje, Kleče in Ježico ter zaključni obhod ob tekmovalni progi v Savljah. Tam na drog (štebeh) nasadijo sodček (bariglo). Izdelan je iz lesenih dog in povezan z leskovimi obroči. Prireditev vodi povezovalac, ki obiskovalce seznanja z zgodovino štehvanja in pravili tekme ter komentira potek. Tekmuje okoli osem fantov (štehvocev) iz Savelj in Kleč, ki ne smejo biti poročeni. Največkrat jezdijo na delovnih, izjemoma tudi na športnih konjih, ki morajo biti brez sedla – dovoljena je le uporaba dek, pripetih z usnjenimi pasovi. Jezdec so brez ostrog. Na konjih v krogih dirjajo mimo sodčka in po njem udarjajo s približno pol metra dolgim in en kilogram težkim kovinskim kijem, dokler sodčka ne razbijejo. Od leta 1998 imajo vsi tekmovalci enake kije. Štehvanje ocenjuje komisija, sestavljena iz nekdanjih štehvocev, pri čemer štejejo naslednje prvine: galop konja, moč udarcev, spust štehvočca ter razbitje obročev, dog in soda. Štehvoce spremljajo dekleta (dečve), ki jih med tekmo spodbujajo. Tekmo vodi štehovski mojster, njegova spremljevalka pa publiki zmagovalca razkrije tako, da mu na kij natakne cvetlični venček. Štehovci, štehovski mojster in njihove spremljevalke so oblečeni v gorenjske narodne noše. Ob koncu tekmovanja po vrstnem redu, ki sledi uvrstitvi na tekmi, štehovci z dečvami prevzamejo simbolično nagrado. Tekmovalci dobijo spominska darila, zmagovalac pa od leta 2004 dobi tudi prehodni zlati kij. Štehvanju

sledi veselica s srečelovom.

Od leta 1991 je organizator štehvanja Kmečka strojna skupnost Savlje - Kleče, sodelujejo pa še tamkajšnja fantovska skupnost, Prostovoljno gasilsko društvo Ježica ter številni prebivalci Savelj, Kleč in Ježice.

Štehvanje naj bi bilo kmečka oblika rimske viteške igre kvintane. Na slovenskem etničnem ozemlju ima tradicijo v Ziljski dolini, kjer so ga fantovske skupnosti prvotno organizirale v povezavi z lokalnimi žegnanji in binkoštnimi igrami. V vasi ljubljanskega Posavja – Ježico, Savlje, Kleče, Stožice in Malo vas – je igro z namenom, da bi jo predstavil na folklornem festivalu v Ljubljani, leta 1935 prenesel etnomuzikolog France Marolt. Vaje so potekale pod vodstvom Janka Zwittera iz Zahomca v Ziljski dolini, vendar tega leta do izvedbe ni prišlo. Leta 1936 so ježiški fantje na lastno pobudo štehvali v gorenjskih narodnih nošah pred župniščem na Ježici, pri čemer so se sicer zgledovali po ziljskem štehvanju, vendar so konjeniško igro izvzeli iz cerkvenih praznovanj. V ospredje je stopil tekmovalni vidik, spremenili pa so tudi vloge nekaterih udeležencev in uvedli nekatere nove elemente. Pred drugo svetovno vojno so štehvali še leta 1937, na pobudo Franceta Marolta in predvojnega štehrovca Janka Snoja pa so v organizaciji Prosvetnega društva Savlje - Kleče začeli zopet štehvati leta 1954. V povojnem času so bili sicer poskusi "od zunaj", da bi posavsko štehvanje z uvedbo ziljskih noš, obrednih pesmi in plesov postalo bolj verna kopija ziljskega štehvanja, vendar so Posavci sledili svojim pravilom, ki pa so jih po potrebi tudi spreminjali in prilagajali novo nastalim razmeram. Štehvali so na različnih lokacijah na Ježici, v Savljah in Klečah, občasno pa tudi na prireditvah izven domačega okolja. Po drugi svetovni vojni so bili sicer poskusi organizacije štehvanja še v nekaterih drugih slovenskih krajih, kjer pa se niso obdržala.

Datacija:

druga četrtina 20. stol., 1936

3. LOKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

Naselje: **LJUBLJANA (LJUBLJANA)**

Opis lokacije:

Savlje, Kleče, Ježica

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **461753** X: **105678**

4. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Kmečka strojna skupnost Savlje Kleče – Združenje, Savlje 101, 1000 Ljubljana

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02_00016.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Nena Židov, 2007



6. VARSTVENE USMERITVE ZA ENOTO

Kategorija usmeritev: **drugi ukrepi ohranjanja žive dediščine**

Opis usmeritev:

osnovne varstvene usmeritve za živo dediščino

7. PRISTOJNOSTI

Pristojna institucija: **Slovenski etnografski muzej**
Strokovna področja:
etnologija

8. POVEZAVA ENOTE Z DRUGIMI ENOTAMI REGISTRA

Register žive kulturne dediščine:

Register nepremične kulturne dediščine:

Register premične kulturne dediščine:
Slovenski etnografski muzej

9. UTEMELJITEV VPISA

Posavsko štehvanje je edinstvena tovrstna prireditev v Sloveniji, ki je bila v vasi ljubljanskega Posavja leta 1935 prenesena iz Ziljske doline. Med ljubljanskimi Posavci, ki so igro nekoliko priredili, se je močno ukoreninila in se ohranila vse do danes, ko vsakoletno štehvanje predstavlja osrednji lokalni dogodek in praznik. Prebivalci Ježice, Savelj in Kleč doživljajo štehvanje kot "svoje" in "tradicionalno" ter kot pomemben element lokalne identitete in prepoznavnosti. Vsako leto si ga poleg domačinov ogledajo tudi obiskovalci iz drugih delov Ljubljane in Slovenije, saj je posavsko štehvanje vključeno v turistično ponudbo Ljubljane. Pri ohranjanju štehvanja imajo zelo pomembno vlogo nekdanji štehrovci, ki znanje prenašajo na mlajše generacije ter so člani ocenjevalne komisije, organizacijskega odbora, trenerji, izposojevalci konj in štehrovski mojstri. V spremenjenih socialnih in gospodarskih razmerah štehvanje vpliva tudi na ohranjanje števila delovnih konjev in večino jezdenja med mladimi.

10. OMEJITVE GLEDE JAVNOSTI PODATKOV

Omejitve: **ni omejitev glede javnosti podatkov**

11. OPOMBE

12. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **> 30 m**

Natančnost območja: **območje ni določeno**

13. VPIS V REGISTER

Vpis dne: **22.11.2012**

Št.: **Rzd-01-12-00020-03**

Razlog: **pobuda**

14. SPREMEMBA REGISTRA

Sprememba dne:

Št.:

Razlog:

15. IZBRIS IZ REGISTRA

Izbris dne:

Št.:

Razlog:

16. ZAZNAMKI